

**מגדלי שעון עותמאניים
בישראל
צפת, עכו, חיפה, ירושלים, יפו
OTTOMAN CLOCK TOWERS
IN ISRAEL
Safed, Acre, Haifa, Jerusalem,
Jaffa
706 ■ 5/2004 ■ אייר התשס"ד**

רשות הדואר
Israel Postal Authority
השירות הבולאי PHILATELIC SERVICE

מגדל השעון בחיפה, מסגד אל-ג'ארינה

מגדל השעון בחיפה ממוקם בחזית מסגד אל-ג'ארינה, "הגורן הקטן", הנמצא בעיר התחתית. עד מלחמת העצמאות הוא שימש כמסגד הראשי של ערביי חיפה. המסגד מורכב מרצף מבנים מרובע המקיף חצר פנימית גדולה. סמוך למסגד הקים דהר אל-עומר, שליט הגליל במאה ה-18, את הסראיה, שנהרסה בשלהי מלחמת העצמאות. המגדל מעוטר ונאה, בן 6 קומות ועשוי אבן כורכר. בראשו בנויה כיפה ועליה, כיום, חצי הסהר המוסלמי. בקומה הרביעית הותקנו 4 שעונים, אך עתה נמצא רק שריד לא מקורי של שעון אחד.

מגדל השעון בירושלים, שער יפו

מגדל השעון בירושלים נבנה בשנת 1907, מאוחר מיתר המגדלים שנבנו בארץ-ישראל. המגדל המפואר בן 4 קומות נבנה מאבן גיר מעל מבנה שער יפו בחומת העיר העתיקה. בקומה השלישית הותקנו 4 שעונים, ובקומה העליונה, המקושטת ומעוטרת במיוחד, הוצב פעמון. בראש המגדל נקבע מוט מתכת מעוטר ועליו הסמל העותמאני. לבריטים, אשר כבשו את ירושלים בשלהי 1917, נראה המגדל כפוגע במראה העתיק של חומת העיר, וב-1922 הוא הוסר.

מגדל השעון ביפו, כיכר השעון

מגדל השעון נבנה במרכז כיכר השוק הגדול של יפו, סמוך למסגד מחמודיה; ל"קישלה" - בית המעצר, תחנת המשטרה כיום; ולסראיה (1897). זהו מגדל גדול יפה בן 3 קומות, בנוי מאבן כורכר, וצורתו מזכירה כנסייה אירופית. בראשו - כיסוי נחושת מהודר, המכיל 2 שעונים ופעמון, המצלצל אחת לחצי שעה. המגדל העניק לכיכר את שמה העממי המקובל - כיכר השעון. במהלך השנים שופץ מספר פעמים, לאחרונה בשנת 2001.

יהודה לבנוני

מבוסס על ספרו של יהודה לבנוני "למי צלצלו השעונים?", הוצאת המחבר, 2003.

מעצבי הבולים: זינה וצביקה רויטמן
STAMPS DESIGNERS: ZINA & ZVIKA ROITMAN

מגדלי השעון בארץ ישראל נבנו לציון חג 25 שנה לשלטון הסולטן העותמאני עבדול חמיד השני, שחל בשנת 1900. לרגל האירוע נבנו למעלה מ-100 מגדלי שעון ברחבי האימפריה העותמאנית.

בהקמת מגדלי השעון ביקש הסולטן להטביע חותם אישי, וכנראה להעביר מסר של דיקנות וקידמה, מעין אות לכניסת תורכיה לעידן המודרני האירופאי.

המגדלים הוקמו בערים הגדולות והחשובות, תמיד במרכזיהן, בדרך-כלל סמוך למוסדות שלטון או על גבי מבנים היסטוריים. הם נבנו מאבן מקומית ובעיצוב לא אחיד.

בתחומי ארץ ישראל ידועים 6 מגדלי שעון: חמשת המגדלים הנכללים בסדרת הבולים: בצפת, עכו, חיפה, ירושלים ויפו; מגדל ששיש בשכם. מגדל שביעי, שעדיין קיים ספק אם הוא מגדל שעון, נמצא בנצרת מעל ארמון הממשל העותמאני-ה"סראיה".

מגדל השעון בצפת, הסראיה העותמאנית

המגדל הוקם מעל הסראיה, שנבנתה בשנות ה-80 של המאה ה-19 על פסגה מדרום לעיר העתיקה. זהו מבנה מאסיבי בנוי אבן גיר, בעל חצר פנימית. מגדל השעון בן 4 קומות: בקומת השלישית הותקנו 4 שעונים, ובקומה הרביעית הוצב פעמון גדול שצלצל על-פיהם. בעבר הייתה בנויה בראש המגדל קומת-גג בצורת פירמידה.

בשנת 2002 הותקנו במגדל שעונים חדשים ביוזמת עיריית צפת ו"החברה לפיתוח צפת". הפעמון המקורי נשאר על כנו, והוא מצלצל מדי חצי שעה. מבנה הסראיה משמש היום מרכז תרבות, לשכת תיירות עירונית, מרכז לחסידי ברסלב ועוד.

מגדל השעון בעכו, ח'אן אל-עומדאן

מגדל השעון בעכו נבנה מעל פתח הכניסה של ח'אן אל-עומדאן (ח'אן העמודים) המפואר. הח'אן נבנה, כנראה בשנת 1784, בידי אל-ג'אזר מושל עכו, ומפורסם בעמודי הגרניט שהעניקו לו את שמו.

המגדל בן 5 קומות, בנוי אבן כורכר. הקומה הרביעית גבוהה ומעוטרת במיוחד, והותקנו בה 4 שעונים; מעל כל שעון הובלט הסמל העותמאני - סהר וכוכב.

בשנת 2001 הותקנו במגדל שעונים חדשים: לאחד - אותיות עבריות, לשני - ספרות ערביות, לשלישי - ספרות רומיות ולרביעי - ספרות רגילות.

לאחרונה הכריזה אונסק"ו על עכו העתיקה כעיר לשימור.

OTTOMAN CLOCK TOWERS IN ISRAEL

Clock towers were built in Eretz Israel in 1900 to celebrate 25 years of the rule of the Ottoman Sultan Abdul Hamid II. 100 clock towers were erected throughout the Ottoman Empire in honor of the Sultan.

By erecting the clock towers the Sultan was able to make his personal mark on the town and convey a message of precision and advancement, expressing Turkey's transition into the modern European age.

The clock towers were built in every important city, always in the city's center and usually adjacent to government institutions or above historical buildings. The towers were built in local stone and each in a different design.

Six clock towers have been identified in Eretz Israel. Five of these are depicted on the stamps (Safed, Acre, Haifa, Jerusalem and Jaffa). The sixth clock tower is in Nablus. A seventh tower is found in Nazareth, above the "Saraya", the Ottoman government palace, but it is doubtful that this is a clock tower.

The Safed Clock Tower, The Ottoman Saraya

The clock tower was erected above the "Saraya", which was built in the 1880's, south of the Old City. It is a heavy limestone structure with an inner courtyard. The Clock Tower has four stories: four clocks are on the third floor and a large bell is on the fourth. In the past there was a roof in the shape of a pyramid.

In 2002, the Safed Municipality and the "Association for the Development of Safed" installed new electric clocks in the tower. The original bell still rings every half-hour. Today, the "Saraya" building houses a cultural center, local tourist office, and the Braslev Hassidic Center.

The Acre Clock Tower, Khan El-Umdan

The clock tower was built above the entrance to the luxurious Khan El-Umdan. The Khan (inn) was apparently built in 1784 by El-Jazar, the Governor of Acre and it is famous for its granite columns. The clock tower has five stories and it is built in kurkar stone (sandstone). The fourth story is taller and more decorated than the others. There are four clocks and above each clock is the Ottoman symbol: crescent and star. In 2001, new clocks were installed in the tower: one with Hebrew letters, one with Arabic numerals, the third with Roman numerals and the fourth with regular numerals. UNESCO recently added the Old City of Acre to the list of World Heritage sites.

The Haifa Clock Tower, El-Jarina Mosque

The clock tower in Haifa is at the front of the El-Jarina Mosque which is situated in downtown Haifa. This was the main Mosque for the Arabs of Haifa until the War of Independence. The Mosque consists of buildings

that surround a square-shaped courtyard. The "Saraya" was built next to the Mosque, by the Galilee leader, Daher El-Omar, in the 18th Century, but it was destroyed during the 1948 War.

The ornamented tower has six stories and is made of kurkar stone. Today, the Muslim crescent symbol appears on the dome, which is at the top of the tower. There were four clocks on the fourth story but today only remnants of one clock (and not of the original) remain.

The Jerusalem Clock Tower, Jaffa Gate

The clock tower in Jerusalem was built in 1907 - later than the other clock towers that were built in Eretz Israel. A splendid four-story tower made of limestone was built above the Jaffa Gate in the Old City. Four clocks were placed on the third story and on the fourth story, which was particularly ornamented, was the bell. At the top of the tower was a decorated metal pole with the Ottoman symbol. The British, who captured Jerusalem in 1917, felt that the tower did not fit in with the style of the Old City Wall and therefore it was demolished in 1922.

The Jaffa Clock Tower, Clock Square

The clock tower was built in the center of the market square near the Mahmudiye Mosque; the Kishleh (prison), today a police station; and the "Saraya" palace (1897). This is an attractive three-story tower, built of kurkar stone with an elegant copper roof, that contains two clocks and a bell. Its shape is reminiscent of a German church tower. The tower gave the popular name for the square - the Clock Square. The clock tower has been renovated over the years - the last time being in 2001.

Yehuda Levanony

Based on the book "For Whom The Clock Tolls?" by Yehuda Levanony, published in Hebrew with an English summary in 2003.

Issue: May 2004

Designer: Zina & Zvika Roitman

Stamp Size: 30.8 mm x 40 mm

Plate no.: 556, 557, 558, 559, 560

(one phosphor bar)

Sheet of 10 stamps

Tabs: 5

Printers: E. Lewin-Epstein Ltd.

Method of printing: offset

השירות הבולאי - טל: 03-5123933

שדרות ירושלים 12, תל-אביב-יפו 68021

The Israel Philatelic Service - Tel: 972-3-5123933

12 Sderot Yerushalayim, 68021, Tel-Aviv-Yafo